

**Міністерство освіти і науки України
Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів
України
Національна академія наук України
Одеський державний екологічний університет
Національний ботанічний сад імені М.М. Гришка**

МАТЕРІАЛИ

**П'ятої Всеукраїнської
науково-практичної конференції
«Євроінтеграція екологічної політики
України»**

м. Одеса

25-26 жовтня 2023 р.

Міністерство освіти і науки України
Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України
Національна академія наук України
Одеський державний екологічний університет
Національний ботанічний сад імені М. М. Гришка

МАТЕРІАЛИ

**П'ятої Всеукраїнської науково-практичної конференції
«Євроінтеграція екологічної політики
України»**

25-26 жовтня 2023 р.

м. Одеса

Одеса

Одеський державний екологічний університет

2023

УДК 502.34:327

М 34

Матеріали П'ятої Всеукраїнської науково-практичної конференції «Євроінтеграція екологічної політики України». Одеса: Одеський державний екологічний університет, 2023. 552 с.

ISBN 978-966-186-277-6

Видаються за рішенням оргкомітету конференції.

П'ята Всеукраїнська науково-практична конференція «Євроінтеграція екологічної політики України» проведена кафедрою екологічного права і контролю Одеського державного екологічного університету та Національного ботанічного саду імені М.М. Гришка НАН України. В роботі конференції прийняли участь представники Міністерства екології та природних ресурсів України, Державної екологічної інспекції України, органів місцевого самоврядування, Національної Академії наук України, вищих та загальноосвітніх навчальних закладів, установ природно-заповідного фонду України, суб'єкти господарювання.

В збірнику наведені матеріали, які висвітлюють головні екологічні питання України і їх вирішення шляхом Євроінтеграційного процесу збереження довкілля.

УДК 502.34:327

Відповідальний за випуск:

кандидат географічних наук, доцент

Бургаз О.А.

Матеріали видаються у авторській редакції і відповідальність за їх зміст несуть автори. Оргкомітет конференції претензії з цього приводу не приймає.

ISBN 978-966-186-277-6

© Одеський державний
екологічний університет, 2023

РЕЗОЛЮЦІЯ

П'ЯТА ВСЕУКРАЇНСЬКА КОНФЕРЕНЦІЯ «ЄВРОІНТЕГРАЦІЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ»

Одеський державний екологічний університет

Кафедра екологічного права і контролю

25-26 жовтня 2022 р.

1. Схвалити заслухані на конференції доповіді.

2. Навіть в умовах воєнного стану варто, за можливості, продовжувати роботу над прийняттям рамкового законодавства, що транспонуватиме норми Директиви 2010/75/ЄС про промислові викиди (інтегроване запобігання та контроль забруднення), узгодженням стратегічних документів, напрацюванням механізмів фінансового забезпечення екомодернізації, що є підґрунтям для ефективної реалізації реформи промислового забруднення у післявоєнний час.

3. В умовах євроінтеграції та інтенсифікації процесів реалізації екологічної політики держави звернути увагу на обов'язковість включення в освітні програми вузів як загальної дисципліни «Основи екології». Виключення цього курсу з неекологічних спеціальностей сприяє зменшенню рівня екологічної свідомості фахівців, зниженню довіри до України як партнера у галузі екологічної безпеки.

3. Вважати доцільною ініціативу ДУ «Інститут морської біології НАН України» щодо розширення 11-ти Дескрипторів Морської Рамкової Директиви (MSFD, 2008/56/ЄС), новим 12-им Дескриптором - D12 «Military Impact» (Воєнний вплив). Продовжити роботу з розробки методології оцінки впливу воєнних дій на морські екосистеми Чорного і Азовського морів. Підтримати важливість введення індикаторів та шкал оцінки D12 до державного морського моніторингу України.

4. Закликати до активізації процесу гармонізації екологічної політики України з *acquis* ЄС (правова система ЄС): передбачає приведення українського

законодавства, нормативно-правових актів та практик у відповідність до європейських стандартів у сфері охорони навколишнього середовища.

5. Сприяти розробці та впровадженню ефективних механізмів індикативної оцінки відповідності екологічної політики України *acquis* ЄС: можна відстежувати прогрес і своєчасно виявляти, усувати недоліки.

6. Забезпечити широку громадську участь у процесі гармонізації екологічної політики України з *acquis* ЄС. Це сприятиме підвищенню рівня інформованості та поінформованості суспільства про цей процес, а також залученню громадськості до розробки та реалізації екологічних політик та програм.

7. Для України як країни-кандидата, вкрай важливим є запровадження стандартів, викладених в екологічних директивах Європейського Союзу. Правовою основою системи екологічної відповідальності є директиви 2004/35/ЄС «Про екологічну відповідальність за попередження та ліквідацію наслідків завданої навколишньому середовищу шкоди» та 2008/99/ЄС «Про кримінально-правову охорону довкілля». Директива про екологічну відповідальність 2004/35/ЄС є основою загальноєвропейської нормативної бази у сфері запобігання та усунення екологічних збитків.

Складності імплементації Україною Директиви 2004/35/ЄС багато в чому спричинені поширенням ще й донині радянської концепції інтерпретації екологічної відповідальності як такої, що пов'язана виключно з порушеннями екологічного законодавства та екологічних зобов'язань, і що обов'язок держави обмежується запобіганням забруднення навколишнього середовища, а не усуненням вже завданої шкоди. Очевидним є те, що імплементація Україною правових засад європейської екологічної політики щодо екологічної відповідальності потребує вирішення низки проблем, перш за все, має відбутися реконструкція національної концепції екологічної відповідальності як суто превентивної, на таку, що має на меті ще й профілактичну місію. Необхідно прийняти відповідний нормативно-правовий акт, який імплементує текст вищезазначеної Директиви до правової системи України.

8. Важливо в системі обліку відходів на платформі «Екосистема» врахувати наступне:

- виключити затроєння звітності про відходи – суб'єкти господарювання зобов'язані оформлювати до 4-х звітів подібних за змістом

9. Доцільно автоматично формувати річну звітність, Декларації про відходи, статзвітність за КУАТУУ юридичної особи / відокремленого підрозділу. А також відмінити (скорегувати) наказу Держстату та інтегрувати модуль «Екосистема» з електронною системою статистики для автоматичного формування статистичної звітності по відходах та з електронною системою звітності Міненерго з формуванням звітності по відходах енергетичних компаній;

- доцільно вносити дані зі звітності про відходи і за КОАТУУ за місцем реєстрації юридичної особи / відокремленого підрозділу на всіх рівнях – від первинного обліку до річної звітності.

- скасувати вимогу Модуля «Екосистема» про подання надлишкових документів та внесенні зайвої інформації:

- протоколи дослідження відходів;

- Журнали первинного обліку відходів - дублюють картки первинного обліку;

- вид, кількість продукції;

- сировина;

- координат майданчиків – чотири крайні точки;

- наказ про відповідальних;

- кадастровий номер земельних ділянок,

- скани техпаспортів тощо

Форми первинного обліку та звітності не мають перетворюватися у звіти з інвентаризації відходів з масою надлишкової інформації, внесення якої буде забирати час та ресурси суб'єкта господарювання.

Для коректного обліку та звітності відходів достатньо:

- адреси утворення – юридичної особи / відокремленого підрозділу ;

- виду/коду відходів;

- кількості відходів

Все інше невиправдано ускладнює процедури обліку та звітності.

10. В Україні існують низка видів територій, особливо цінних для збереження біорізноманіття. Потрібна повна картографічна інформація щодо об'єктів ПЗФ, а також загальної їх мапи в ГІС на одному ресурсі:

- об'єкти природно-заповідного фонду;
- екологічна мережі та Смарагдова мережа;
- International Bird Areas (далі – ІВА);
- водно-болотні угіддя міжнародного значення.

Такі дані допоможуть ефективно планувати нове будівництво/реконструкцію інфраструктурних об'єктів.

11. Зважаючи на біологічне забруднення як глобальну проблему довкілля й обсяги шкодочинності біологічних інвазій, високу частку чужорідних видів у рослинному покриві та їхній вплив на природне біорізноманіття в Україні рекомендувати всім науковим і освітнім установам здійснювати послідовні дії, спрямовані на підвищення усвідомлення й обізнаності населення, обмін інформацією з громадськістю про екологічні загрози біологічних інвазій, шляхи їх запобігання, викорінення, стримування та пом'якшення впливів на природні екосистеми.

12. Звернутися до Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України з пропозицією ініціювати ухвалення Національної стратегії поводження з чужорідними (адвентивними, неаборигенними) організмами в Україні, затвердити відповідно загальнодержавний перелік чужорідних організмів, а також розробити й затвердити план заходів щодо їх моніторингу, контролю, боротьби. У 2018–2019 рр. фахівцями Інституту ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України спільно з ДУ «Інститут еволюційної екології НАН України» була розроблена «Національна стратегія щодо поводження з інвазійними чужорідними видами флори і фауни в Україні на період до 2030 року» – актуальний документ для національної екологічної політики у царині збереження біологічного різноманіття та управління біологічними інвазіями, важливий для подальшої євроінтеграції України у цій сфері, який досі не було ухвалено.

13. З метою збереження степових і лучних ділянок, необхідно відмінити заборону викошування травостою на заповідних територіях.

14. Зважаючи на високу шкоду інвазивних тварин та набагато меншу увагу до них пропонуємо «Чорний список рослин» записати як «Чорний список рослин і тварин». Також вказуємо на нагальну потребу активізації різностороннього вивчення інвазивних видів тварин на території України

15. Необхідно створити спеціалізований журнал, присвячений публікаціям матеріалів виключно по інвазивним видам (підпорядкований НАНУ).

16. З метою ефективної реалізації системи засобів стримування забруднення ґрунтів, повітря, води, необхідно встановлювати стенди з правилами поведінки городян та гостей міста в зеленій захисній смузі навколо водойм згідно зі статтею № 60 Закону земельного кодексу України. А також за допомогою системи штрафів припинити забруднення самих водойм; забруднення лісів, луків та інших природних об'єктів відходами промислових підприємств, гаражними кооперативами, підприємствами шиномонтажу, будівельними компаніями, несвідомими громадянами.

17. Взяти напромак на створення екологічних парків та екологічних садів у кожному районі та мікрорайоні великого міста для поліпшення стану довкілля, створення зручних умов для проживання мешканців водойм, а також птахів: перелітних, болотних та водоплавних.

18. Одним з перспективних шляхів підвищення стійкості міської екосистеми є збільшення видового багатства її біологічної складової, оскільки саме біорізноманіття є критерієм та ознакою стійкої екосистеми.

19. Межі об'єктів ПЗФ не співпадають з відповідними ІВА. Доцільно синхронізувати їх з міжнародно значимими територіями.

20. Доцільно включати в плани досліджень вузів та науково-дослідних установ взаємодію біорізноманіття та об'єктів промисловості.

ЗМІСТ

Секція ГЛОБАЛЬНІ ТА РЕГІОНАЛЬНІ ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ

Алмашова В.С.	
АГРОЕКОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВИРОЩУВАННЯ БОБОВИХ КУЛЬТУР НА ПІВДНІ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ОРГАНІЧНОГО ЗЕМЛЕРОБСТВА.....	23
Кузіна Н.А.	
РУЙНУВАННЯ ІНФРАСТРУКТУРИ ВОДОПОСТАЧАННЯ ТА ГІДРОТЕХНІЧНИХ ОБ'ЄКТІВ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ.....	27
Коморін В.М., Олейнік Ю.В., Диханов Ю.М., Лепьошкін О.В., Тітяпкін А.С.	
ВПЛИВ АВАРІЙНОЇ СИТУАЦІЇ, ЯКА СКЛАЛАСЯ ПІСЛЯ ПІДРИВУ ГРЕБЛІ КАХОВСЬКОЇ ГЕС, НА МОРСЬКЕ ДОВКІЛЛЯ.....	30
Самбор М.А.	
МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ЗАПОБІГАННЯ ЕКОЛОГІЧНИМ ПРОБЛЕМАМ.....	35
Мацука В.М.	
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ГЛОБАЛЬНОГО ЕКОЛОГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ.....	40
Марченко А.П., Парсаданов І.В., Кравченко С.С., Рикова І.В., Савченко А.В.	
ВІДБУДОВА КРИТИЧНИХ ГАЛУЗЕЙ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ ВИКОРИСТАННЯМ В ЕНЕРГЕТИЧНИХ УСТАНОВКАХ ЗЕЛЕНОГО ВОДНЮ.....	43
Потапенко О.В.	
ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ ВИРІШЕННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ПИТАНЬ: ДОСВІД ДТЕК МЕРЕЖІ.....	48
Шумик М.І., Попіль Н.І.	
СТРАТЕГІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УРБАНІЗОВАНИХ ЕКОСИСТЕМ В МЕГАПОЛІСАХ (НА ПРИКЛАДІ МІСТА КИСВА).....	50

Сидорова Є.М., Кручина В.В.	
УМОВИ ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ БІОРІЗНОМАНІТТЯ УКРАЇНИ.....	490
Артамонов В.А., Легкий С.В., Овсієнко Я.В.	
БІОРІЗНОМАНІТТЯ, ЯКЕ ПОСТРАЖДАЛО ПІД ЧАС ВІЙНИ НА ТЕРИТОРІЇ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	494
Чіков І.В.	
ОСОБЛИВОСТІ РОСТУ І РОЗВИТКУ СІЯНЦІВ ORONTIUM AQUATICUM L. ЗА РІЗНОЇ ГЛИБИНИ В УМОВАХ ЗАКРИТОГО ҐРУНТУ.....	496
Світилко І.М., Смілянець Н.М.	
ІСТОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ІНТРОДУКЦІЇ LIQUIDAMBAR L. В ПРАВОБЕРЕЖНОМУ ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ.....	501
Бондарчук О.П., Рахметов Д.Б., Рахметова С.О.	
ПЕРСПЕКТИВИ ІНТРОДУКЦІЇ ТА СЕЛЕКЦІЇ РОСЛИН ВИДІВ РОДУ VIGNA SAVI. У НБС ІМЕНІ М.М. ГРИШКА НАН УКРАЇНИ.....	506
Рахметов Д.Б., Бондарчук О.П., Рахметова С.О., Рашидов Н.М., Хаджаматова К.В.	
ФЕНОТИПОВИЙ ПРОЯВ ПЛАСТИЧНОСТІ КОЛЕКЦІЙНИХ ГЕНОТИПІВ РОСЛИН CICER ARIETINUM L. ДО УМОВ ДОВКІЛЛЯ.....	510
Бондарчук О.П., Ковтун-Водяницька С.М., Рахметова С.О., Рахметов Д.Б.	
LERIDIUM SATIVUM L.: БІОЛОГО-ЕКОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ ВИКОРИСТАННЯ.....	514
Рахметов Д.Б., Заїменко Н.В., Гапоненко М.Б.	
РЕЗУЛЬТАТИ ІНТРОДУКЦІЇ, АКЛІМАТИЗАЦІЇ ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ ФІТОРІЗНОМАНІТТЯ В НАЦІОНАЛЬНОМУ БОТАНІЧНОМУ САДУ ІМЕНІ М.М.ГРИШКА НАН УКРАЇНИ.....	517
Рахметова С.О., Бондарчук О.П., Вергун О.М., Рахметов Д.Б.	
МОБІЛІЗАЦІЯ ТА ІНТРОДУКЦІЙНА ОЦІНКА ГЕНОФОНДУ БАТАТУ (PROMEA BATATAS (L.) LAM.) В НАЦІОНАЛЬНОМУ БОТАНІЧНОМУ САДУ ІМЕНІ М.М. ГРИШКА НАН УКРАЇНИ.....	520

**Секція ПРОБЛЕМИ БІОЛОГІЧНИХ ІНВАЗІЙ ТА ЕКОЛОГІЧНІ
ОСНОВИ УПЕРЕДЖЕННЯ НЕГАТИВНИХ НАСЛІДКІВ**

Воробець Н.М., Яворська Г.В.

ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ БІОЛОГІЧНИХ ІНВАЗІЙ..... 523

Зав'ялова Л.В., Шевера М.В., Кучер О.О., Двірна Т.С.,

Протопопова В.В.

**КРИТЕРІЇ ІНВАЗІЙНОСТІ ЯК ОСНОВА УПРАВЛІННЯ
ВИДАМИ ЧУЖОРІДНИХ РОСЛИН..... 526**

Магуран В.К.

**ОСОБЛИВОСТІ ІНТЕГРОВАНОЇ СИСТЕМИ ЗАХИСТУ ДЛЯ
JUGLANS REGIA L..... 530**

Бугай Л.В.

**БІОЛОГІЧНІ ІНВАЗІЇ, ЇХ МІСЦЕ В ФІТОЦЕНОЗІ
ПРИРОДНОГО ЗАПОВІДНИКА «СЛАНЕЦЬКИЙ СТЕП» ТА
ЗАХОДИ КОНТРОЛЮ НАД ЦИМИ ВИДАМИ..... 532**

Свердлов В.О., Карпенко Ю.О.

**AMBROSIA ARTEMISIIFOLIA L. I SOLIDAGO CANADENSIS L. -
АДВЕНТИВНІ ВИДИ З ПІДВИЩЕНОЮ АГРЕСИВНІСТЮ ТА ЇХ
ВПЛИВ НА ТЕРИТОРІЮ РЕГІОНАЛЬНОГО ЛАНДШАФТНОГО
ПАРКУ «ЯЛІВЩИНА»..... 535**

ІНФОРМАЦІЯ ЩОДО УЧАСНИКІВ КОНФЕРЕНЦІЇ..... 540

**АГРОЕКОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВИРОЩУВАННЯ БОБОВИХ КУЛЬТУР
НА ПІВДНІ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ОРГАНІЧНОГО ЗЕМЛЕРОБСТВА**

Алмашова В.С.

Херсонський державний аграрно-економічний університет

Застосування органічних добрив стало одним із головних етапів технологічних операцій для дотримання позитивного балансу гумусу. Екологічний аспект процесу органічного землеробства - це відтворення ґрунтового середовища органічною речовиною та основними корисними елементами живлення для повноцінного росту та розвитку рослин, яке найчастіше проходить із використанням в сівозміні бобових культур, сидератів, компостів. За агроекологічними технологіями при сівозміні бобових культур повинно бути не менше ніж 30%, бо без використання добрив та у сівозмінах без бобових культур відбувається поступове виснаження ґрунтів і зниження їх потенційної родючості. Тому на сьогодні надзвичайно актуальним завданням - є покращення якісного складу ґрунтів півдня України, в яких (за останніми дослідженнями) почав поступово знижуватись вміст гумусу [1, 3].

Україна має великий потенціал для виробництва органічної сільськогосподарської продукції та її реалізації шляхом експорту, а також у середньостроковій перспективі для її постачання на внутрішній ринок. Паралельно, застосування органічного сільського господарства буде призводити до вирішенню тих проблем, які існують в аграрному виробництві України [4].

В нашій країні існує категорія населення (до 5%), переважно в містах, які мають бажання вживати в їжу лише органічні продукти та можуть сплачувати за них вищу ціну [4, 6].

Для вирішення проблеми органічного землеробства першочергово слід звернути увагу на збільшення біологічного азоту в ґрунті. Такі спостереження в агрономії були відомими здавна, бо при спостереженнях помічали, що бобові рослини підвищують родючість ґрунту [5, 7].

Мета нашої роботи – провести моніторинг екологічного стану основних показників родючості ґрунту півдня України та дослідити вплив вирощування бобових культур на їх якісні показники під дією досліджуваних факторів.

Досліди з вивчення даного питання проводили в польовій сівозміні «Херсонський державний аграрно-економічний університет» протягом 2017-2019 рр. Для даної території характерні темно-каштанові ґрунти. Вони мають невеликий гумусовий горизонт (25-30 см), малий вміст гумусу (1,7-1,9%) та слабку грудкувату структуру [5].

Проведення польового дослідження супроводжувалось фенологічними спостереженнями, аналізом рослинних зразків та ґрунту. Фіксувались дати

проходження фенофаз. Розташування варіантів - рендомізоване. Агротехніка при проведенні дослідів була загальноприйнятою для овочевого гороху при його вирощуванні в нашій зоні. Дослідження проводились за схемою за схемою:

I. Фактор А. Передпосівна обробка насіння гороху:

1. N₃₀P₄₀ – фон.
2. Фон + обробка насіння бором.
3. Фон + обробка насіння молібденом.
4. Фон + обробка насіння бором і молібденом.

II Фактор В. Строки сівби:

1. Ранній строк – III декада березня.
2. Пізній строк – I декада квітня.

Таблиця 1 – Динаміка маси бульбочок азотофіксуючих бактерій на коренях 10 рослин гороху овочевого, г

№	Варіанти	Фази розвитку			
		3-й листок – (вусоувтв)	буто- нізація	цвітіння – бобо- утворення	технічна стиглість
I строк сівби					
1	N ₃₀ P ₄₀ – фон	0,31	1,10	1,08	0,80
2	Фон + обробка насіння бором	0,40	1,58	1,50	1,00
3	Фон + обробка насіння молібденом	0,53	1,96	1,86	1,50
4	Фон + обробка насіння бором і молібденом	0,70	2,23	2,00	1,83
II строк сівби					
1	N ₃₀ P ₄₀ – фон	0,28	1,05	1,00	0,91
2	Фон + обробка насіння бором	0,40	1,56	1,45	1,26
3	Фон + обробка насіння молібденом	0,50	1,86	1,81	1,51
4	Фон + обробка насіння бором і молібденом	0,63	2,03	2,05	2,12

Динаміка маси бульбочок азотофіксуючих бактерій на коренях 10 рослин гороху овочевого представлена в таблиці 1. За першого строку сівби маса бульбочок на рослинах цього варіанту за роки досліджень досягала 2,23 г, що перевищувало контрольний варіант на 1,13 г, за другого строку сівби – 2,03 г. Слід також відзначити, що найінтенсивнішим рожевим забарвленням у роки досліджень характеризувались бульбочки при обробці насіння сумішшю бору й молібдену, що свідчить про високу активність процесів азотфіксації [5].